

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2010:3
ARKEOLOGISK UTREDNING, ETAPP 2

En härd och två stolphål i Tåby

Östergötland, Tåby socken, Almstad 2:1, Norrköpings
kommun

Leif Karlenby

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2010:3

ARKEOLOGISK UTREDNING, ETAPP 2

En härd och två stolphål i Tåby

Östergötland, Tåby socken, Almstad 2:1, Norrköpings kommun.

Dnr 431-3620-2010

Leif Karlenby

Arkeologgruppen i Örebro AB

Drottninggatan 11, 702 10 ÖREBRO

Tel. 019-60 90 410

www.arkeologgruppen.se

arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

© 2010 Arkeologgruppen i Örebro AB

Rapport 2010:3

Omslagsbild: Översikt schakt 300. Från söder.

Kartor ur allmänt karmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle 2010. Medgivande I2010/0829

Innehåll

Sammanfattning.....	4
Inledning.....	5
Metod.....	5
Resultat.....	7
Referenser.....	10
Administrativa uppgifter.....	11

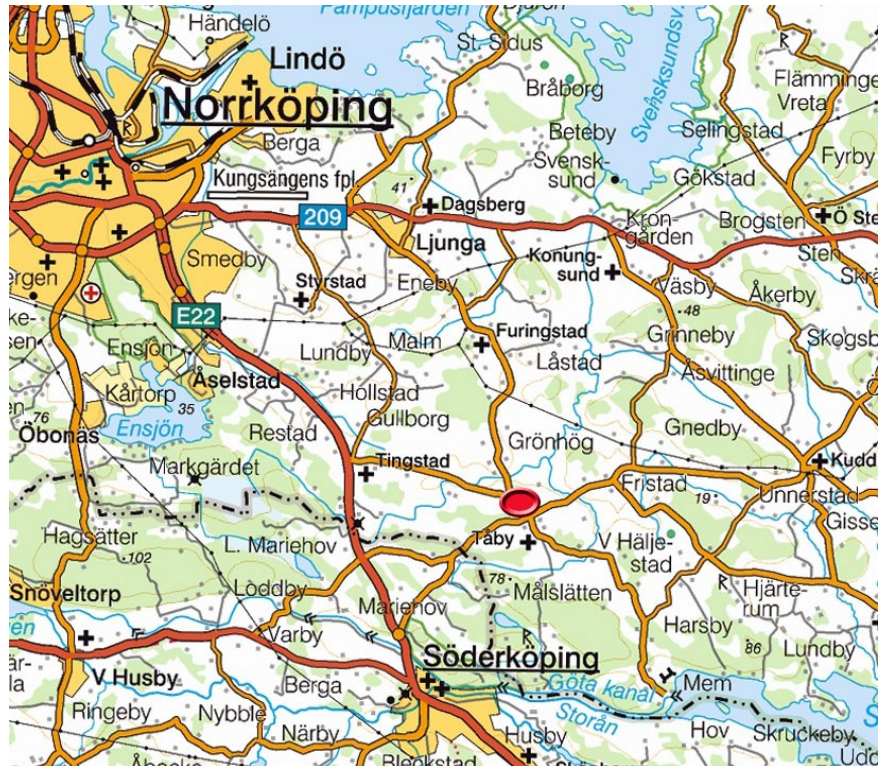

Fig. 1. Utsnitt ur översiktskartan, med det aktuella utredningsområdet markerat med röd prick.

Sammanfattning

Vid en utredning som genomfördes den 30 juli år 2010 inom fastigheten Almstad 2:1, påträffades tre anläggningar från en förmodat förhistorisk boplats i ett av sammanlagt åtta schakt som grävdes inom ytan. Lämningarna låg längst i norr och antydde att boplatsen fortsatte norrut och att det på den övriga ytan inte fanns spår efter bosättning. Där fanns emellertid ett påfört gruslager som täckte den gamla markytan. Denna övertäckning har förmodligen ett samband med grustakten som låg alldeles öster om utredningsområdet.

Inledning

Arkeologgruppen i Örebro AB har på uppdrag av Länsstyrelsen i Östergötland utfört en utredning inom rubricerade fastighet, Almstad 2:1 i Tåby socken. Syftet var att fastställa om fornlämning förekom inom fastigheten.

Området kring fastigheten rymmer ett stort antal fornlämningar, belägna på impediment runt åkerområdena. Strax norr om utredningsytan finns registrerat ett gravfält med sex gravar samt tre stensättningar strax intill. Förmodligen utgör de ett sammanhållet gravfält (RAÄ12-14; se figur 2). Bland gravarna på gravfältet kan särskilt nämnas en skeppsformad stensättning som är 20 meter lång.

I RAÄ 14 ingår också ett röjningsröse och dessutom finns där en hägnad (RAÄ109). I området finns också två runstenar (RAÄ 11), men dessa står inte på ursprunglig plats utan har flyttats från annan plats.

På en höjdrygg cirka 300 meter väster om utredningsytan finns ett flertal anläggningar, gravfält, gravar och hägnader, bland annat ett gravfält med 100 registrerade gravar (RAÄ 4).

I området har ett antal mindre insatser genomförts de senare åren, bland annat en förundersökning i samband med ledningsdragning vid passagen av RAÄ 4 och insatser har gjorts på bytomten till Skjorstad (Samuelsson 2008; Nyberg 2009).

Den aktuella utredningsytan utgjordes av en stenfri, plan yta inklämd mellan landsvägen och ett äldre grustag. Eftersom platsen är belägen strax söder om gravfältet och hägnadssystemet fanns det risk att ytan kunde innehålla spår från en boplats. Området mellan utredningsytan och skogen med fornlämningar bestod av en åkeryta med lätt lutning åt väster och som på alla sätt förefaller vara en lämplig boplatsyta. Denna skulle kunna sträcka sig så långt ner som in på Almstad 2:1. Utredningsområdet var till största delen beväxt med aspsly, det var endast i den norra delen där en del av ytan utgjordes av trädgårdsmark, men den plana marken antydde ändå att det fanns goda förutsättningar för bosättning.

Metod

Utredningen utgjorde en etapp 2, vilket innebar att sökschakt grävdes med maskin, närmare bestämt åtta stycken. Dessa spreds ut över ytan så gott detta var möjligt på grund av den täta vegetationen. Fastighetens östra gräns gick mitt i det långsträcktäktområdet där och på kartan kan det se ut som om schaktningen inte berört den östra sidan, men detta beror alltså på att denna del ”inte fanns” längre. Täktkanten mättes in och redovisas i figur 4. Schakten spreds längs den befintliga ytan, som efter täkten framstod som en slags platå eller terrassering. Området blev allt smalare mot Tåbyhålet och i den södra delen var området bara några meter brett mellan täktområdet och vägdiket.

Schakten mättes in med GPS och överfördes sedan till programmet Intrasis för registrering och dokumentation. Anläggningar som påträffades (i schakt S300) mättes in och registrerades på samma sätt. Anläggningarna fotograferades och beskrevs i plan. Inga prover togs på detta skede.

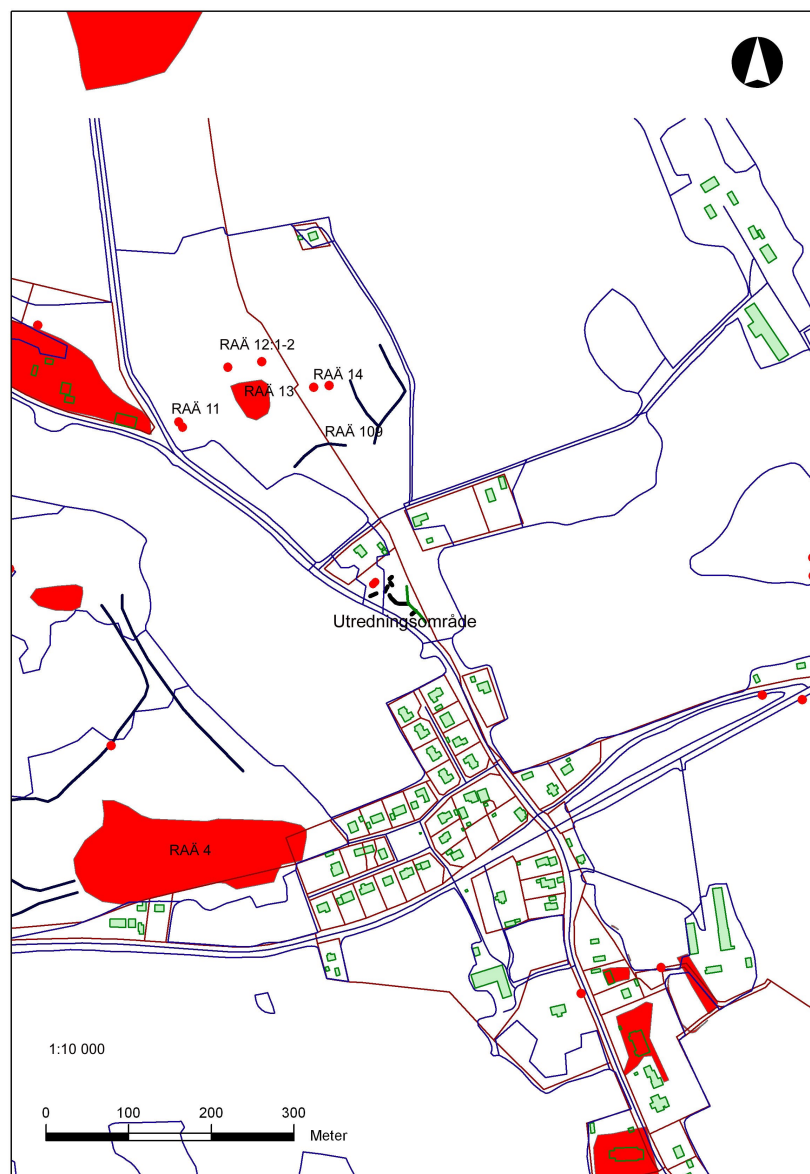

Fig. 2. Översikt av området närmast utredningsytan, med i texten omnämnda fornlämnigar. Skala 1:10000.

Resultat

Spår av fornlämning påträffades endast i det nordligaste schaktet (S300). Schaktet grävdes i trädgårdsmark och under ett tunt gräslager framkom matjord och under detta ett sandigt moränlager. I detta hade anlagts tre konstruktioner, en härd och två stolphål. Strax intill den västliga änden av S300 fanns ett 0,3 meter stort, stenskott stolphål (A303; se figur 3). Mitt i schaktet påträffades en 1,8x0,5 meter stor härd, (A302) fylld med sotig jord och skärvsten. Strax intill fanns ett stenskott stolphål till (A301), cirka 0,4 meter i diameter och skott med skärvig sten. Anläggningen innehöll ett liknande sotigt lager som härden. Ett möjligt stolphål kan också ha funnits i kanten av härden A302. På grund av de många anläggningarna, vidgades schaktet till en bredd av 5 meter för att om möjligt fastställa om anläggningarna hade ingått i en större koncentration, som till exempel ett hus. Inga fler anläggningar framkom i schaktet, förutom att det fanns spår efter odling i skiktet mellan matjordslagret och den underliggande alven.

Övriga schakt var fyndtomma och inga fler anläggningar påträffades. I de flesta fanns emellertid ett upp till 0,5 meter tjockt påfört lager med morän och sand. Det troligaste är att materialet kommer från den stora grustäkt som ligger öster om utredningsområdet. Man har av okänd anledning fört på och jämnat ut ett lager med grus över ytan. Bevarat under detta fanns rester efter den gamla markytan, idag helt förmultnad.

Fig. 3. Stolphålet A303, i den västra delen av schakt S300. Foto av Leif Karlenby.

Från och med schakten S309 och S312 och söder ut påträffades ingen fornlämning och de anläggningar som fanns i S300 torde utgöra den yttre, södra delen av en boplatsyta som sträcker sig norrut över tomten till Almstad 2:2 och vidare ut i åkern som ligger nedanför RAÄ 12-14 och

RAÄ 109. Begränsningen av bosättningsytan inom utredningsområdet är inte uppenbar, men den sträcker sig dock inte längre än till S309 och S312. Denna yta har inte planerats att bebyggas, varför fornlämningen torde kunna ligga kvar utan att påverkas av byggnationsarbetena. Arkeologgruppen AB föreslår därför att området norr om de två schakten kan lämnas utan vidare åtgärder, liksom det fornlämningstomma området söder därom.

Fig. 4. Plan över utredningsytan, markerat med rött, och där grävda schakt.. Skala 1:1600

<i>Schakt nr</i>	<i>Beskrivning av schakt</i>	<i>Anl nr</i>	<i>Beskrivning av anl</i>
300	15x 1,5-5,0 m stort, 0,2 m djupt. Överst fanns ett 0,05 m tjockt lager med gräs, därunder ett 0,1 m tjockt humuslager. Under detta var siltig sand. I den sterila sanden fanns spår efter plöjning, vilket antyder att ytan tidigare utnyttjats för odling. I schaktet påträffades tre stycken boplatsanläggningar.	301	Stolphål 0,35 m i diameter, mörkfärgad silt, något sotig. Stenskott
		302	Hård, ca 1,8x0,5 m. Rikligt med skärvig sten och sotig, dock inget synligt kol. Begränsningen aningen otydlig, eventuellt ett stolphål i norra kanten.
		303	Stolphål beläget vid schaktets västra ände, 0,25 m i diameter, i ytan grå siltig sand. Stenskott med 0,05-0,08 m stora stenar (se figur 3).
304	7x1,5 m och 0,3 m djupt. Överst ett 0,1 m tjockt lager med skogstörv, under detta mo.	–	–
305	5x1,5 m och 0,3 m djupt. Överst 0,1 m tjockt lager med skogstörv, därunder mo/mjåla.	–	–
307	9x1,6 m stort och 0,4 m djupt. Överst 0,1 m skogstörv. Under detta ett påfört lager med sandig morän, sannolikt från grustakten i öster. Detta lager var 0,25-0,30 m djupt och under detta fanns gammal markyta följd av naturlig sand, grus och morän.	–	–
308	14x1,6 m stort och 0,35 m djupt, vinklat. Under 0,1 m tjockt skogstörvslager ett påfört gruslager 0,10-0,15 m tjockt, under detta spår av gammal markyta och därunder steril sand/grusig morän.	–	–
309	9x2,0 m stort, 0,35 m djupt, 0,15 m tjockt lager med skogstörv, därunder ett påfört lager sand och grus, upp till 0,15 m tjockt. Därunder spår av gammal markyta, följt av steril morän och sand.	–	–
311	3,5x1,5 m stort, 0,7 m djupt, ett 0,1 m tjockt torvlager följt av 0,5 m tjockt lager påfört grus från takten, därunder ett ytterligare, men något mörkfärgat (humöst?) fyllnadslager, Troligen en igenfylld täktgrop.	–	–
312	3,5x1,5 m stort, 0,5 m djupt, ett skogstörvslager 0,1 m djupt, ett påfört lager 0,2-0,3 m djupt, därunder steril silt.	–	–

Tabell 1. Schakttabell med redovisning av anläggningar påträffade vid undersökningen.

Referenser

Nyberg, P. 2009. *Uppförande av enbostadshus och garage vid Skjorstad RAÄ 82, Almstad 2:12, Tåby socken, Norrköpings kommun, Östergötlands län : arkeologisk utredning etapp 1 och 2*. Östergötlands läns museum, rapport 2009:50. Linköping.

Samuelsson, F. 2008. *Tåby - Lilla Grönhög förstärkning av elnätet : RAÄ 4, 57, 69 m fl : Tåby - Lilla grönhög : Tåby och Furingstad socknar : Norrköpings kommun : Östergötlands län : arkeologisk förundersökning*. Östergötlands läns museum, rapport 2008:62. Linköping.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 431-3620-2010.

Projektnummer: Ag2010_09.

Undersökningstid: 2010-07-30.

Projektgrupp: Helmut Bergold, Leif Karlenby.

Underkonsulter: -

Exploateringsyta: 3 500 m².

Undersökt yta: cirka 100 m²/ 65 löpmeter.

Koordinatsystem: RT 90 2,5 GON V.

Koordinater i undersökningsytans mitt:

x 6488707 □ y 1532176.

Höjdsystem: RH 70.

Dokumentationsmaterial: Digitala data lagras i programmet Intrasis och förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen i Örebro AB. Dessa utgörs av inmätningar och digitala fotografier.

Fynd: -